

SCRISOARE METODICĂ PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR 2014-2015

Învățarea și educația nu încep odată cu intrarea copilului la școală, în învățământul primar, ci ele încep de la naștere.

Vârsta timpurie, perioada de la naștere până la intrarea copilului la școală este cea în care se pun bazele dezvoltării ulterioare a copiilor. În acest context, o educație și o îngrijire timpurie de calitate asigură indivizilor succesul integrării sociale și personale ulterioare și le crește șansele de angajare în viitor.

Concluziile Consiliului European din martie 2010 întăresc faptul că îmbunătățirea eficienței și echității sistemelor de educație și formare la toate nivelurile – din primii ani până la vârstă adultă – joacă un rol fundamental în realizarea obiectivelor *Europa 2020*, și anume creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Mai mult, în baza unor analize serioase, naționale și cross-naționale, precum și ca urmare a discuțiilor la nivel înalt cu experți în domeniu, în 2011, Comisia Europeană a accentuat ideea că accesul universal la servicii de educație timpurie integrate, de calitate este în beneficiul tuturor. Astfel, în afară de faptul că ele sprijină copiii să își dezvolte potențialul propriu, pot contribui la participarea părinților și a celorlalți membri ai familiei, prin măsuri adecvate, la îmbunătățirea ratei de angajare pe piața muncii, a ratei de acces și participare a acestora la cursuri de formare, cursuri de educație parentală și la activități de petrecere a timpului liber¹.

Creșterea accesului la servicii de educație timpurie integrate, de calitate este și focusul uneia dintre țintele europene, respectiv aceea care menționează ca cel puțin 95% dintre copiii cu vârste între 4 ani și vârsta de intrare în învățământul primar, până în 2020², ar trebui să fie cuprinși în și să beneficieze de astfel de servicii.

În acest context, în învățământul preșcolar, anul școlar 2014-2015 debutează sub egida a trei mari concepte, pe care le vom avea în vedere în toate demersurile pe care le vom întreprinde. Este vorba de trei concepte integrate și multidimensionale, prezente în legislația și/sau în documentele de politică publică ale majorității statelor lumii, respectiv:

- **Interesul superior al copilului** (*The best interests of the child*, IIDE Working Report, 2010);
- **Starea de bine a copilului** (*Doing better for children*, OECD, 2009);
- **Bucuria/plăcerea de a învăța** (*Barsade*, 2002).

Interesul superior al copilului vizează, în general, starea de bine a copilului și, implicit, o serie de drepturi ale copilului din CDC, urmărind să evidențieze faptul că un copil este un individ care

¹ Communication from the European Commission. Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow, Brussels, 17.2.2011 COM(2011) 66 final; Council Conclusions on early childhood education and care: providing all our children with the best start for the world of tomorrow 2011/C 175 03

² Eurostat Report (June 2013)

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Education_statistics_at_regional_level)

are nevoi și drepturi distincte de cele ale părinților și, prin urmare, interesul său ar putea fi diferit de cel al părinților sau tutorilor săi.

Starea de bine a copilului privește calitatea vieții copilului și încorporează dimensiunea mentală/psihologică, fizică și socială (Pollard and Lee, 2003, p. 65), materială, a relațiilor cu ceilalți, a drepturilor și a oportunităților pentru dezvoltare (Ben-Arieh and Frones, 2007a, p. 1), în contextul dat de însăși *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* (CDC, 1989).

Bucuria/plăcerea de a învăța are în vedere faptul că, adulții din jurul copilului, inclusiv profesorul, pot oferi ocazii favorabile pentru a trezi în copil plăcerea de a învăța (emoțiile pozitive influențează performanța).

În acest sens, copilul va fi, în continuare în centrul procesului didactic și al demersurilor noastre și în jurul lui vor sta actorii principali, respectiv: profesorul, părintele și comunitatea. O dimensiune la fel de importantă este EUL, implicarea și efortul personal al copilului, fără de care nu putem vorbi de atingerea potențialului maxim propriu. Această dimensiune necesită o atenție deosebită din partea cadrului didactic și a părinților, pentru că ea nu este un atribut înăscut.

De asemenea, cele trei concepte multidimensionale, sub egida cărora am declarat că debutează acest an școlar, vor fi generatoare ale unui proces de dezvoltare profesională major, pe care Ministerul Educației Naționale îl sprijină și pentru care a transmis în teritoriu *Setul de instrumente pentru stimularea, monitorizarea și aprecierea pregătirii pentru școală a copilului preșcolar*, alcătuit din:

1. *Fișa de reflecție* – Anexa 1

Fișa va fi lecturată cât mai des de către cadrele didactice, cu scopul de a face din practicile respective puncte de discuție și de reflecție pentru dezvoltarea profesională.

2. *Fișa de observare a activității* – Anexa 2a și Anexa 2b

Fișa de observare a activității, cuprinsă în Anexa 2a, va fi utilizată de către directorii unităților de învățământ preșcolar sau de către responsabilii comisiei metodice din cadrul unităților de învățământ preșcolar cu scopul înregistrării progresului pe care cadrele didactice îl fac, ca urmare a utilizării *Fișei de reflecție*, în ceea ce privește îmbunătățirea practicilor la grupă.

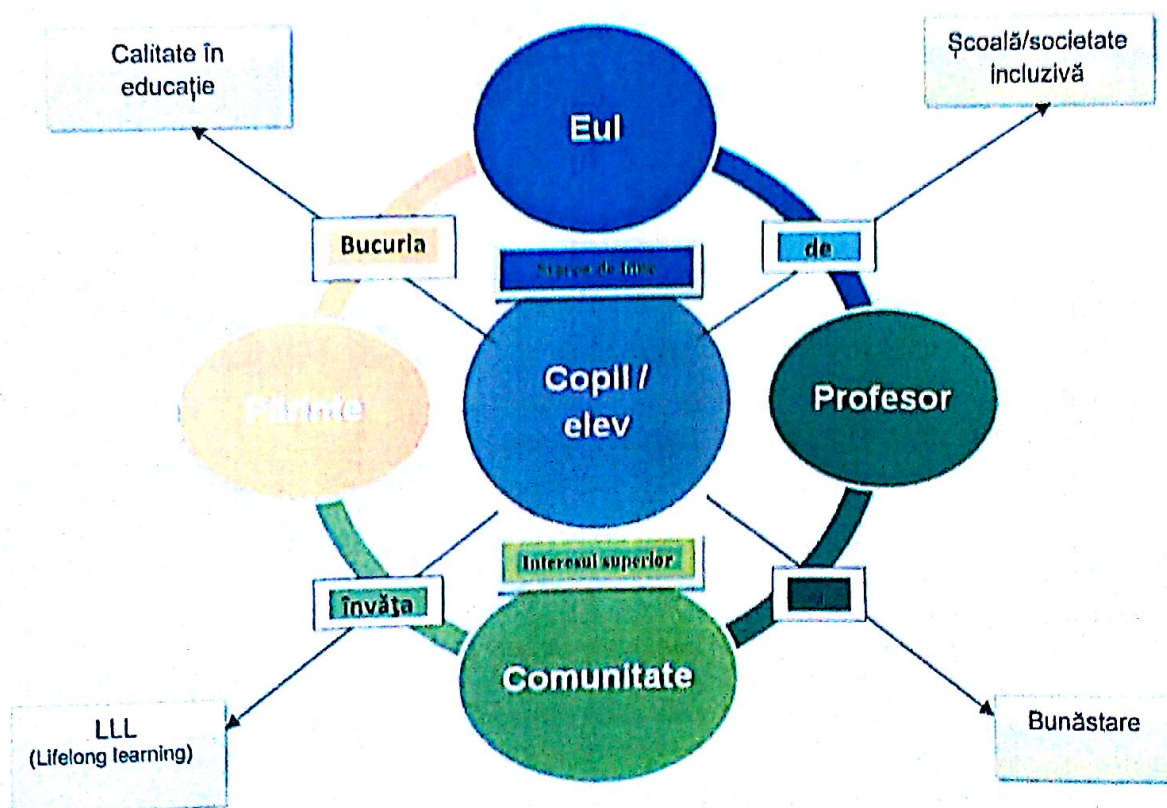
Fișa de observare a activității, cuprinsă în Anexa 2b, va fi utilizată, cu același scop ca și precedenta, de către inspectorii școlari de specialitate, cu mențiunea că aceasta nu înlocuiește nici una dintre fișele de observare a activității promovate de MEN și utilizate în cadrul inspecțiilor speciale sau de specialitate, care se finalizează cu acordarea de calificative.

3. Fișa pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de înscrierea în clasa pregătitoare – Anexa 3.

Fișa pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de înscrierea în clasa pregătitoare, va fi utilizată de cadrul didactic, pentru fiecare copil în parte, respectând următoarele cerințe:

- se notează în casete data (zi, lună, an) la care a fost observat nivelul atins de copil vis-à-vis de un reper dat;
- prima notare se va face cu culoarea roșie, la intrarea copilului în grădiniță, în perioada stabilită pentru evaluarea inițială a copiilor;
- ultima notare se va face cu culoarea albastră, la plecarea copilului din grădiniță (către următoarea etapă, școală), în perioada stabilită pentru evaluarea finală/sumativă a copiilor, la sfârșit de an școlar;
- între prima și ultima notare, cu o altă culoare decât cele două menționate, educatoarea va face înregistrările ale progresului copilului, în acord cu ceea ce observă și notează în *Caetul de observații*.

În acest context, nu trebuie să pierdem din vedere faptul că, dacă urmărești să construiești bucuria de a învăța, încă din prima zi a întâlnirii tale cu copilul, poți iniția cel mai frumos și mai fructuos joc pentru tine, pentru copil, pentru părinți și pentru societate. *Bucuria de a învăța* este un joc cu mai mulți câștigători, care poate conduce la schimbări esențiale în educație, la creșterea calității serviciilor de educație, la învățarea de-a lungul întregii vieți și, implicit, la bunăstarea individului.

În cele ce urmează vom trece în revistă reglementările, documentele școlare și curriculare cu care vom opera în acest an școlar, precum și patru aspecte importante, din sfera practicilor educaționale, pe care va trebui să le urmărim cu consecvență.

Reglementări, documente școlare și curriculare *:

- *Curriculumul pentru învățământul preșcolar* (OM nr.5233/2008);
- *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copiilor cu vârsta cuprinsă între naștere și 7 ani* (OM nr.3851 /2010);
- *Standarde de calitate pentru învățământul preșcolar* (OM nr.4688/2012);
- *Metodologia de organizare și funcționare a creșelor și a altor unități de educație timpurie antepreșcolară* (HG nr.1252/2012);
- *Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului preșcolar* (OM nr.4464/2000);
- *Notificarea MEN nr.41945/18.10.2000 cu privire la organizarea activităților opționale în unitățile de învățământ preșcolar;*
- *Nota MEN nr.28.259/2000 privind documentele de evidență a activității educatoarelor din învățământul preuniversitar (ref.la Condica de prezență și evidență a activității educatoarei întâlnită și cu denumirea de Caietul educatoarei);*
- *Adresa MEN nr. 40.377/2000 privind documentele de evidență a activității educatoarelor din învățământul preuniversitar care lucrează la grupele cu predare în limba minorităților naționale;*
- *Setul de instrumente pentru stimularea, monitorizarea și aprecierea pregătirii pentru școală a copilului preșcolar;*
- *Caietul de observații cu privire la dezvoltarea copiilor (un caiet obișnuit, în care se notează aspecte care țin de dezvoltarea copilului, pe măsură ce acestea sunt observate de către educatoare, în diferite contexte) .*

* NOTĂ : Lista de reglementări și documente școlare și curriculare nu este una exhaustivă și nu exonerează cadrele didactice de obligația de a cunoaște legislația și reglementările specifice în vigoare. Inspectorii școlari de specialitate vor verifica, periodic, gradul de cunoaștere și modul de aplicare ale acestor reglementări și documente. O atenție deosebită va fi acordată, atât de inspectorii școlari de specialitate, cât și de directori, alcătuirii planificării calendaristice (din *Caietul educatoarei*), verificându-se dacă aceasta a fost preluată integral de pe site-uri profesionale (tip *Didactic.ro*) sau din diverse alte materiale publicate în ultimii ani.

Aspecte importante, din sfera practicilor educaționale, care necesită o atenție deosebită:

I. *Educatorul trebuie să-și organizeze activitatea ținând cont de legile dezvoltării copilului și de cunoașterea sa amanunțită (Maria Montessori). Pentru acest lucru vom avea în vedere următoarele :*

- consemnarea rezultatelor obținute se va face imediat (chiar dacă ni se par ne semnificative) pentru a se evita omisiunile sau distorsiunile datorate uitării sau intervenției altor evenimente;
- necesitatea discreției în comunicarea rezultatelor obținute de copii către alte persoane, altele decât părinții acestora;
- sistematizarea informațiilor privind dezvoltarea copiilor, urmărind fenomenul propus în planul inițial, în pofida tentației de a ne îndrepta atenția asupra unor aspecte mai spectaculoase;
- veridicitatea înregistrărilor făcute ca urmare a observării copilului, în care să se regăsească doar faptele observate și nu supozițiile observatorului, părerile, comentariile acestuia.

II. *Ca să fii un profesor bun, trebuie să cunoști sufletul copilului pentru a descoperi instrumentele pedagogice capabile să transforme sala de clasă într-o oază, și nu într-o sursă de stres (Augusto Curry). În acest sens, vom fi atenți la următoarele aspecte:*

- muzica ambientală- zilnic- în sala de grupă are ca scop dezaccelerarea gândirii, calmarea neliniștii, îmbunătățirea concentrării, dezvoltarea plăcerii de a învăța, educarea emoției.
- așezarea în cerc – cel puțin la întâlnirea de dimineață- are ca scop dezvoltarea siguranței, promovarea educației participative, îmbunătățirea concentrării, diminuarea conflictelor în sala de grupă, reducerea conversațiilor între copii.
- expunerea interogativă, expunerea cu predicții, are ca scop stimularea motivației de a învăța, dezvoltarea capacității de a-și pune întrebări, de a interpreta de texte și enunțuri, deschiderea ferestrelor inteligenței și creativității.

III. *Unul din obiectivele majore ale educației este îmbunătățirea puterii de înțelegere a copilului și cultivarea dorinței acestuia de a învăța - fără efort, fără constrângeri, în ritmul și la parametrii solicitați – în vederea asigurării șansei de succes personal. De aceea, demersurile noastre vor avea la bază următoarele principii:*

- toți copiii trebuie priviți ca persoane active și capabile să învețe și ale căror competențe sunt sprijinite de curriculum;
- curriculumul este un cadru deschis care se adresează diferitelor interese și nevoi ale copilului, într-o manieră holistică;

- o combinație echilibrată între educație și îngrijire poate promova o imagine de sine pozitivă, dezvoltarea socială și cognitivă a copilului și, implicit, formarea competențelor de bază;
- valorificarea experiențelor copilului și participarea lui activă în joc și, implicit, în învățare sprijină cultivarea dorinței copilului de a învăța.

IV. Curriculumul cere personalului să colaboreze cu copilul, colegii și părinții și să reflecteze asupra practicilor personale. Pentru acest lucru vom avea în vedere următoarele:

- curriculumul este un instrument important pentru crearea unei înțelegeri și încrederi împărtășite de către toți copiii, precum și de către copii, părinți și personal, cu scopul stimulării dezvoltării și învățării copiilor; calitatea cadrului curricular poate crește prin promovarea învățării prin experiment și inovare, precum și prin încurajarea cooperării cu părinții;
- un factor important în asigurarea colaborării cu copilul, dar și cu ceilalți factori, este abilitatea fiecărui membru al personalului de a-și analiza propriile practici, în a identifica ce a fost eficient și, ulterior, în a dezvolta noi abordări, bazate pe evidențe;
- calitatea oricărei instituții de educație și îngrijire timpurie crește atunci când personalul discută implementarea curriculumului în interiorul instituției și ține cont de nevoile copilului, ale părinților și ale echipei (personalului).

O ultimă secțiune a acestei scrisori metodice este dedicată recomandărilor adresate Inspectoratele Școlare Județene/Inspectoratul Școlar al Municipiului București, care sprijină derularea în bune condiții a activității educatoarei cu copiii preșcolari și care vor avea în vedere următoarele aspecte:

- Art.39 din *Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului preșcolar* (OM nr.4464/2000) prevede următoarele: *Grădinițele cu program prelungit și săptămânal funcționează continuu, asigurând protecția socială a copiilor. Acestea pot fi închise temporar, cu acordul inspectoratului școlar și cu atenționarea părinților, nu mai mult de 60 de zile pe an, pentru curățenie, reparații sau dezinsecție. În perioada închiderii acestor unități, inspectoratul școlar și conducerea grădiniței vor lua măsuri de asigurare a protecției copiilor contactând unități preșcolare apropiate care funcționează în perioada respectivă și pot prelua acești copii;*
- În scopul informării sau îndrumării directorilor unităților de învățământ preșcolar cu privire la reglementările specifice domeniului și, evident, pentru eliminarea cu eficiență a disfuncțiilor care pot apărea pe parcursul anului școlar, inspectorii școlari pentru învățământul preșcolar vor organiza întâlniri cu aceștia, cu informarea conducerii Inspectoratului Școlar Județean/Inspectoratului Școlar al Municipiului București;
- Pentru sprijinirea procesului de uniformizare a paradigmei educaționale și, implicit, a cerințelor/instrumentelor cu care operează la nivelul acestui segment al învățământului, Inspectoratele Școlare Județene/Inspectoratul Școlar al Municipiului

București, prin inspectorii școlari de specialitate pentru învățământul preșcolar, vor iniția o serie de mese rotunde, seminarii, întâlniri metodice la care vor aduce împreună cadre didactice, personal de decizie și reprezentanți ai Liceelor pedagogice și ai Facultăților care formează resursa umană specifică în învățământul preșcolar (educatoare și profesori pentru învățământul preșcolar).

- Pentru activitățile/întâlnirile metodice și cercurile pedagogice vor fi abordate următoarele teme:
 - a) Activitățile de tip *outdoor*, o altă modalitate de parcurgere a curriculumului școlar sau o modalitate prin care vizăm *starea de bine* a copilului?
 - b) Principii și tehnici promovate de noul concept: *Visible learning*.
 - c) Relația grădiniță familie nu poate produce, singură, copii de succes.
 - d) Instrumente și bune practici care sprijină cultivarea bucuriei de a învăța la copilul mic.

- Totodată, temele abordate în anii anteriori vor rămâne în atenția cadrelor didactice și în acest an școlar și vor constitui puncte de discuție și de reflecție în cadrul activităților metodice săptămânale. Iată câteva dintre aceste teme:
 - *Educația pentru schimbare și valențele ei în societatea cunoașterii;*
 - *Dezvoltarea socio-emoțională a copiilor preșcolari;*
 - *Învățarea colaborativă;*
 - *Metodele interactive de grup;*
 - *Activitățile integrate;*
 - *Metoda proiectelor în învățământul preșcolar;*
 - *Integrarea serviciilor de educație și îngrijire în unitățile de educație timpurie antepreșcolară;*
 - *Profesionalism, responsabilitate socială, voluntariat;*
 - *Diversitatea culturală în activitățile cu preșcolarii.*

- În cadrul activității de studiu individual, educatoarele pot apela la consultarea următoarelor materiale:

Bocoș, Mușata și Jucan, Dana. (2008). *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculum-ului*. Pitești: Paralela 45

Bocoș, M. (2008). *Didactica disciplinelor pedagogice. Un cadru constructivist*. Pitești: Editura Paralela 45

Bocoș, M., Catalano, H., Avram, I., Someșan, E. (coordonatori) (2009). *Pedagogia învățământului preșcolar. Instrumente didactice*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană

Breben, S., Gongea, E., Ruiu, G. (2007). *Metode interactive de grup pentru învățământul preșcolar*. Craiova: Editura Arves.

Cerghit I. (1980). *Metode de învățământ*. București: Editura Didactică și pedagogică

Chiș, V. (2005). *Pedagogia contemporană - Pedagogia pentru competențe*. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință

Ciolan, L. (2008). *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Editura Polirom

Cucoș C. (1996). *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom

Cucoș, Constantin. (2008). *Educația. Iubire, edificare, desăvârșire*. Iași: Editura Polirom

Cojocariu, V.M. (2007). *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Texte și pretexte*. București: Editura Editura V&I Integral

Davis, G. (1999) Barriers to Creativity and Creative Attitudes. In: Runco, M.A. and Pritzker, S.R. (Eds), *Encyclopedia of Creativity*, London Academic Press

Delors, J. (2000). *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*. Iași: Editura Polirom

De Ketele, J.-M. (1996). *L'évaluation des acquis scolaires: quoi ? pourquoi ? pour quoi ?*. Revue Tunisienne des Sciences de l'Éducation

Eagan, K. (2007). *Predarea ABC-ului învățării*. București: Editura CD Press

Eagan, K (2007). *Predarea ca o poveste*. București: Editura DPH

Fogarty, R. (1991b, October). *Ten ways to integrate curriculum*. Educational Leadership

Frumos, Fl. (2008). *Didactica. Fundamente și dezvoltări cognitiviste*. Iași: Editura Polirom

Gerard, F.-M.. (2000). *Quel avenir pour les competences*. Bruxelles: De Boeck-Université

Glava, A., Pocol, M. și Tătaru, L. (2009). *Educația timpurie: ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*. Pitești : Editura Paralela 45

Iucu, B.R. și Manolescu, M. (2006). *Elemente de pedagogie*. București: Editura CREDIS, Universitatea București

Joița, Elena. (2002). *Educația cognitivă. Fundamente. Metodologie*. Iași: Editura Polirom

Joița, Elena. (2006). *Instruirea constructivistă – o alternativă. Fundamente. Strategii*. București:

Editura Aramis

Katz, Lilian G. și Chard, Sylvia C. (1995). *Engaging children 's mind - The Project Approach*, New Jersey: Ablex Publishing Corporation

Mag, A. G. (2013). *Reconstrucția sistemului de relații educaționale în contextul educației timpurii*. București: Pro Universitaria.

Manolescu, M. (2004). *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*. București: Editura Credis

Marin, T. (2009). *Teoriile învățării și didactica în schimbare văzute din perspectivă constructivistă*. București: Editura V & I Integral

Mihalașcu, D. (2010). *Curriculum, instruire, evaluare*. București: Editura V & I Integral

Mitrofan, I. (1997). *Psihologie experiențială*. București: Editura Info Medica

Potolea, D. (2002). *Conceptualizarea curriculum-ului. O abordare multidimensională. Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*. (coord. E. Păun și D.Potolea). Iași: Editura Polirom.

Radu, I. T.; Ezechil, L. (2002). *Pedagogie - fundamente teoretice*. București: Editura V&I Integral

Ungureanu, D. (2003). *Teroarea creionului roșu*. Timișoara: Editura Eurostampa

Vrăsmaș, E. (2002). *Consilierea și educația părinților*, București: Editura Aramis.

Vrăsmaș, E. (2008). *Intervenția socioeducațională ca sprijin pentru părinți*, București: Editura Aramis.

Vrăsmaș, T. (coord.)(2010). *Incluziunea școlară a copiilor cu cerințe educaționale speciale. Aspirații și realități*. București: Ed. Vanemonde.

Vrăsmaș, E. și Vrăsmaș, T. (coord.), (2012). *Educația incluzivă în grădiniță: dimensiuni, provocări și soluții*, Buzău: Editura ALPHA MDN.

*** *Metoda proiectelor la vârste timpurii*. (2002). București: Editura Miniped